

Ihmistieteellinen tutkimuskonteksti kääntämisen tilana Kääntäminen ja tulkkaus osana väitöskirjatutkijoiden työtä

Esa Penttilä, Juha Lång, Helka Riionheimo, Juho Suokas & Erja Vottonen
Itä-Suomen yliopisto

Abstract

This article discusses the role of translation in multilingual research context. The aim is to create an overview of the different situations in which translation from one language to another takes place in a research process. The data analysed in the study has been collected in two courses organized for PhD students in the Doctoral Programme in Social and Cultural Encounters at the University of Eastern Finland. The courses concentrated on research translation, and the material collected for the present study contains the students' preliminary assignments, final reflections and feedback forms from the courses. The analysis shows that translation as such is a multifaceted phenomenon that takes various forms and penetrates the whole research process. Before taking the course, the participants of the study had mainly been unaware of the large role that translation plays in their research, but during the course they became familiar with some of the translational issues as well as learned possible solutions to some of the problems that translation poses in their research.

Keywords: research translation, qualitative research, human sciences, positivism, social constructionism

Avainsanat: tutkimuskääntäminen, laadullinen tutkimus, ihmistieteet, positivismi, sosiaalinen konstruktioismi

1 Johdanto

Tarkastelemme tässä artikkelissa monikieliseen tutkimustyöhön liittyvää kääntämistä, erityisesti humanististen ja yhteiskuntatieteiden kontekstissa. Nimitämme ilmiötä *tutkimuskääntämiseksi* ja viittaamme nimityksellä kaikkeen käännös- ja tulkkaustoimintaan, joka kytkeytyy akateemiseen tutkimus- ja julkaisuprosessiin. Termin osana oleva *kääntäminen* on tässä tapauksessa ymmärrettävä metatason terminä, joka kattaa sekä kirjallisen että suullisen viestinnän. Kun artikkelissa jatkossa puhutaan kääntämisestä, viitataan siis pääosin käännösviestintään yleensä ottamatta kantaa viestintäkanavaan. Käytännön tutkimusprosessissa kääntäminen ja tulkkaus eroavat toisistaan ja liittyvät prosessin eri vaiheisiin, mutta tässä vaiheessa emme keskity näihin eroihin vaan tarkastelemme ilmiötä yleisemmällä tasolla.

Tieteellinen tutkimus tavoittelee universaaliala, kieli- ja kulttuurirajat ylittävää tietoa, ja tutkimuskontekstit ovat usein monella tavalla monikielisiä. Tutkimuskirjallisuutta on vuosituhansien ajan luettu eri kielillä: Euroopassa aiemmin muun muassa latinaksi, kreikaksi, saksaksi tai ranskaksi, nykyään erityisesti englanniksi. Tutkimus voi kohdistua eri- tai monikieliseen ympäristöön, jolloin aineistoa kerätään eri kielillä – tulkkien avustuksella myös kielillä, joita tutkija itse ei hallitse. Tutkimusryhmät ovat usein kansainvälisiä ja monikielisiä, jolloin tutkijoiden välinen kanssakäyminen vaatii kieltenvälistä viestintää. Tuloksista raportoidaan usein muilla kuin tutkijan äidinkielellä, ja tutkimusraportteja voidaan kirjoittaa useallakin kielellä. Kääntämistä sisältyy siis tutkimusprosessiin monessa eri vaiheessa.

Tutkimuskääntäminen on monimuotoinen ilmiö, josta on toistaiseksi melko vähän tutkittua tietoa. Pyrimmekin tässä hahmottelemaan polkua aiheen lähempään tarkasteluun. Lähestymme ilmiötä käänntieteen näkökulmasta, sillä nimenomaan käänntieteessä on aiheeseen liittyvää tietoa ja ymmärrystä, josta voi olla hyötyä muillekin tieteenaloille. Artikkelin rakentuu seuraavasti: Aluksi luvussa 2 pohjustamme tutkimuskääntämisen teoreettista taustaa ja esittelemme aiempaa tutkimusta, jota on tehty lähinnä terveys-, hoito- ja yhteiskuntatieteissä. Luvussa 3 esittelemme aineiston ja analyysimenetelmän. Luku 4 sisältää aineiston analyysin, joka keskittyy kahteen näkökulmaan: kääntämisen rooliin tutkimustyössä sekä väitöskirjatutkijoiden kääntämiskäsityksiin. Artikkelin päättää yhteenveto luvussa 5.

2 Tutkimuskääntämisen teoriataustaa

Kääntäminen tutkimusprosessin osana jää usein vähälle huomiolle. Monet sitä tekevät eivät ole kääntämisen asiantuntijoita, joten he eivät kenties edes kiinnitä kääntämiseen analyttistä huomiota. Käänntieteilijät toki ymmärtävät kielten välisen viestinnän ongelmia, mutta he taas ovat harvemmin pohtineet tällaista melko marginaaliseksi miellettyä ja ei-ammattimaista käänntoimintaa. Syntyy vaikutelma siitä, että tutkijoilta on jäänyt havaitsematta, miten laajasta ilmiöstä on kyse. Luvuissa 2.1 ja 2.2 pohdimme, miksi tutkimuskääntämistä ilmiönä ja käytänteenä ei ole aiemmassa tutkimuksessa juurikaan huomioitu, ja pohdimme, missä tutkimusprosessin vaiheissa tutkijan työhön sisältyy kääntämistä. Syynä tutkimuskääntämisen vähäiseen huomioimiseen voi olla myös taustalla vaikuttava epistemologinen näkemys, jonka mukaan kääntäminen on vain toimenpide, jolla objektiivisen todellisuuden kuvaus vaihdetaan kielikoodista toiseen. Tätä näkökulmaa käsittelee luku 2.3.

2.1. Näkymätöntä kääntämistä

Vaikka tutkimusta on aina toteutettu monikielissä ympäristöissä, on tutkimuskääntämistä varsinkin ihmistieteissä tutkittu vain vähän. Erityisesti kääntämisen vaikutusta tutkimusprosessiin on tarkasteltu niukasti (Bradby 2002: 843; Temple 2006). Eräillä tieteenaloilla, kuten lääke- ja hoitotieteissä, psykologiassa sekä antropologiassa, kääntämisen roolia on tarkasteltu myös tietoisesti, mutta usein tällöin on keskitytty vain

tietyyn tutkimuskääntämisen osa-alueeseen (ks. esim. Brislin ym. 1973; Overing 1987; Banville ym. 2000; van Widenfeldt ym. 2005; Regmi ym. 2010). Esimerkiksi lääke- ja hoitotieteissä korostetaan kääntämisen ja tulkkauksen roolia aineiston hankinnassa. Muun muassa kyselylomakkeiden kääntämisestä on selkeitä ohjeistuksia, joilla pyritään takaamaan käännosten laatua. Keinoina ovat muun muassa takaisinkääntäminen, ennakkotestaaminen ja ns. komiteakääntäminen, jossa useamman kaksikielisen tutkijan tai kääntäjän ryhmä ratkoo yhdessä käännosongelmia (Beck ym. 2003).

Erityisesti käännoستieteellisen tiedon huomioiminen tutkimuskääntämisen kysymyksissä on jäänyt vähiin (Temple 2002: 845). Voi olla, että suuri osa tutkimuskääntämisestä on jäänyt käännoستieteilijöiltä huomioimatta siksi, että ammattikäntäjien sijaan sitä tekevät usein tutkijat itse, ja käännoستieteessä taas on keskittynyt nimenomaan ammattikäntämisen tarkasteluun. Viime aikoina virinnyt mielenkiinto ei-ammattilliseen kääntämiseen voi kuitenkin tulevaisuudessa lisätä myös käännoستieteilijöiden kiinnostusta tutkimuskääntämisestä kohtaan (ks. esim. Mönttinen 2019). Käännoستieteellisen tiedon vähäinen hyödyntäminen voi johtua myös siitä, että vaikka eri alojen tutkijat ajoittain myös käyttävät ammattikäntäjiä ja -tulkkeja apunaan, heillä itsellään ei ole kääntämistä koskevaa koulutusta (Berman & Tyyskä 2010: 181). Niinpä tutkijat eivät näe, millaisia käännoستieteellisiä kysymyksiä ja ongelmia tutkimuskääntämiseen liittyy ja mitä siinä pitäisi huomioida. Pahimmillaan he ovat voineet pitää käntäjiä ja tulkkeja jopa välttämättömänä pahana ja pyrkiä minimoimaan näiden roolin tutkimusprosessissa (Edwards 1998: 199).

2.2 Mitä on tutkimuskääntäminen?

Kuten edellä on todettu, tutkimuskääntämistä koskevassa kirjallisuudessa käsitellään yleensä jotain tiettyä tutkimusprosessin osaa tai näkökulmaa. Sen sijaan tietääksemme ei ole esitetty kokonaisnäkemystä siitä, mitä kaikkea tutkimuskääntämiseen liittyy ja ketkä sitä tekevät. Alustavaa hahmotusta tarjoavat Saldanha ja O'Brien (2013: 177–178), jotka pohtivat kieleen liittyviä ongelmia käännoستieteen metodioppaassaan. Puolentoista sivun esitys sijoittuu osallistujasuuntautuneen tutkimuksen aineistonkeruuta käsittelevään osioon, jossa keskeisiä aineistonhankinnan keinoja ovat haastattelut ja fokusryhmäkeskustelut. Kun toimitaan vieraskielisten tutkittavien kanssa, nousevat kääntämistä koskevat kysymykset väistämättä esiin, ja niitä on tarkasteltava tutkimusprosessin joka vaiheessa: aineistoa kerätessä, sitä analysoitaessa ja tutkimuksesta raportoitaessa. Esimerkiksi haastattelutilanne voi edellyttää tulkin käyttöä, jos tutkijalla ja tutkittavilla ei ole yhteistä kieltä (Edwards 1998; Temple 2002). Myös analyysi voi edellyttää aineiston kääntämistä, jos tutkija ei hallitse sitä kieltä, jolla aineisto on kerätty. Tämä tuo aina tulkin lisäkerroksen tutkimusprosessiin ja voi vaikuttaa suurestikin niihin päätelmiin, joita aineiston pohjalta tehdään. (Saldanha & O'Brien 2013: 177.)

Myös tutkimustulosten raportointi voi edellyttää kääntämistä, varsinkin jos mukaan tarvitaan aineistoesimerkkejä, joiden kieli on muu kuin raportointikieli (Saldanha & O'Brien 2013: 177). Nykyään suuri osa tutkimuksesta julkaistaan englannin kielellä,

jolloin tutkijan on käännettävä aineistoaan, tekstiään ja jopa ajatuksiaan englanniksi. Se voi olla helppoakin aloilla, joilla tieteellinen keskustelu tapahtuu pääasiassa englanniksi, eikä muunkielinen terminologia ole vakiintunutta (Pisanski Peterlin 2019). Alat kuitenkin vaihtelevat tässä suhteessa. Esimerkiksi itämerensuomalaisten kielten tutkimuksessa käsitellyille ilmiöille ei aina löydy vakiintunutta englanninkielistä terminologiaa, jolloin kääntäminen tuo omat hankaluutensa raportointiin.

Tutkimuksen taustoituksessa tutkimuskääntäminen voi sisältää tutkimuskirjallisuuden kääntämistä. Vaikka tutkijat pyrkivät lukemaan taustakirjallisuutta alkukielellä, se ei aina onnistu, jolloin tarvitaan käännoiksi. Tieteellisten tekstien kääntämistä voidaan pitää yhtenä erikoiskielten kääntämisen alalajina, jota usein tekevät ammattikäntäjät tai alan asiantuntijat, joskin käntäjien joukko voi olla hyvin moninainen (Olohan & Salama-Carr 2011). Tutkimuskirjallisuuden kääntämisellä voi myös eri aikoina olla hyvinkin tärkeä rooli tieteellisen tiedon levittämisessä, mitä Olohan (2012) havainnollistaa tarkastellessaan Lontoossa 1800-luvulla ilmestynyttä *Scientific Memoirs* -journalia, johon käännettiin tutkimuksia muista kielistä tavoitteena tiedonvälitys brittiläiselle tiedeyteisölle.

Tutkimuskääntämiseen liittyy olennaisesti kysymys siitä, kuka kääntää. Jos tutkija itse toimii kääntäjänä tai tulkkina, on siinä tiettyjä etuja, kuten Saldanha ja O'Brien (2013: 177) toteavat. Tällöin hän pääsee tarkastelemaan kulttuurienvälisiä merkityksiä ja tulkintoja läheltä ja voi sen pohjalta tehdä tulkintoja mahdollisista merkitysvastavuuksista. Haittapuolena ovat tutkijan mahdolliset ennakoasenteet, jotka voivat vaikuttaa tutkimukseen vahvemmin kuin silloin, kun kääntäjä on joku muu. Toisaalta ulkopuolisen kääntäjän mahdolliset ennakoasenteet voivat pahimmillaan vääristää tutkimusta entisestään, sillä kääntäjä tuo mukaan uuden tulkinnallisen kerroksen, joka saattaa jäädä tutkijalta piiloon, ja tällöin validiteetin lisäksi myös reliabiliteetti kärsii. Yhtenä ratkaisuna tähän Edwards (1998: 203–204) onkin esittänyt, että ulkopuoliset kääntäjät – joskin Edwards tarkastelee erityisesti tulkkauskontekstia – tulisi ottaa keskeisesti mukaan tutkimusprosessiin ja hyödyntää heitä avaintietolähteinä, eikä vain pitää oletetusti neutraaleina tiedonvälittäjinä. (Saldanha & O'Brien 2013: 177–178; ks. myös Temple & Young 2004.)

2.3 Kaksi lähestymistapaa kieleen ja kääntämiseen: positivismi vs. sosiaalinen konstruktionismi

Tutkijoiden käsitykset kääntämisestä ja kielestä kytkeytyvät yleensä jompaankumpaan kahdesta vastakkaisesta epistemologisesta lähtökohdasta, joiden kautta hahmotetaan kielen ja maailman välistä suhdetta (Temple & Young 2004: 163–165); käytämme tässä niistä nimityksiä *positivismi* ja *sosiaalinen konstruktionismi*.¹ Positivistisen maailman-

---

¹ Olemme valinneet tähän artikkeliin nimityksen sosiaalinen konstruktionismi, jota myös Temple ja Young (2004) käyttävät. Sillä viitataan tutkimukselliseen lähestymistapaan, jossa sosiaalinen todellisuus hahmotetaan pitkälti sosiaaliseen ja kielelliseen vuorovaikutukseen perustuvina rakenteina. Tätä tieteenfilosofista suuntausta on kirjallisuudessa kutsuttu myös muun muassa nimillä sosiaalinen

kuvan omaksuneet tutkijat pitävät itseään tutkimuksen riippumattomina välikappaleina, jotka pyrkivät kohti objektiivista totuutta, välittävät tietoa ja esittävät tosiasioita. Kieli on tällöin vain neutraali väline, jolla ilmaistaan asioita ja joka ei vaikuta siihen, miten tutkimustulokset vastaavat ympäröivää todellisuutta. Tiede nähdään yhtenäisenä ilmiönä, joka pysyy samana tieteenalasta riippumatta (Olohan 2018: 502), jolloin kääntäminen on vain tekninen suoritus (Temple & Edwards 2002). Kääntämisen kannalta keskeistä on tarkastella, kuinka hyvin käänнос vastaa todellisuutta ja miten ”oikeita” käännökset ovat; muita kääntämisen ulottuvuuksia ei tarvitse pohtia. (Ks. myös Temple 2002; Shklarov 2007.)

Vastakkaisen, sosiaalista konstruktionismia edustavan näkemyksen mukaan kieli ei kuvaa maailmaa neutraalisti, vaan on olennainen osa todellisuuden rakentumista: kielen avulla muokataan maailmaa, korostetaan sen eri ulottuvuuksia ja luodaan ympäröivää todellisuutta (Temple & Young 2004: 164; ks. myös Berger & Luckmann 1994). Esimerkiksi valtasuhteet, joita kielenkäyttö heijastaa, ovat yhteiskuntatieteissä tutkimuskohteita, ja tutkimuksessa analysoidaan ihmistä ja hänen suhdettaan ympäröivään yhteisöön sekä toimintaansa osana sitä. Tästä näkökulmasta kääntäminen on tärkeä osa monikielistä tutkimusprosessia, ja kääntämisen pohdintaa osana metodologista tarkastelua pidetään keskeisenä (Bradby 2002: 852). Tiede itsessään nähdään ensisijaisesti käytäntönä ja toimintana, kun taas positivistisen lähestymistavan mukaan tiede on ensi sijassa tietoa (Olohan 2018: 503).

Templen ja Youngin (2004: 163) mukaan positivistinen lähestymistapa on vallitseva monikielisessä tutkimuksessa, jossa liikutaan vähintään kahden eri kielen välillä. Tällöin kääntämiseen liittyvät ongelmat jätetään huomioimatta, eikä esimerkiksi aineiston kielen ajatella vaikuttavan analyysiin. Temple ja Young pitävät kuitenkin erittäin tärkeänä, että kääntämisen rooli tunnustetaan ja tuodaan esille osana tutkimusprosessia, sillä kielten ja kulttuurien väliset merkityserot ovat eittämätön osa monikielistä tutkimusta ja vaikuttavat aina tehtyihin tulkintoihin – tiedostimmepa sen tai emme. Tämä artikkeli onkin osaltaan vastaus heidän toiveeseensa, sillä tarkoituksemme on tarkastella sitä, millaisissa yhteyksissä tutkimuskääntämistä tapahtuu ja kuka sitä tekee, ja näin tuoda tutkimuskääntämistä yleiseen tietoisuuteen.

3 Tutkimuskohteena tutkimusaineistojen kääntämisen opintojakso

Empiirinen aineistomme on peräisin väitöskirjatutkijoille suunnatusta tutkimusaineistojen kääntämisen opintojaksosta. Ajatus opintojaksosta syntyi Itä-Suomen yliopiston monitieteisessä Sosiaalisten ja kulttuuristen kohtaamisten tohtoriohjelmassa, joka kattaa lukuisia humanistisia, teologisia ja yhteiskuntatieteellisiä tutkimusaloja ja jossa on mukana sekä suomalaisia että kansainvälisiä väitöskirjatutkijoita. Monet tekevät aineistonkeruuta hyvinkin monikielisissä ympäristöissä, ja englanniksi julkaiseminen aiheuttaa

---

konstruktivismi (*social constructivism*), interpretivismi tai tulkinnallisuus (*interpretivism*) (ks. esim. Saldanha & O'Brien 2013).

tilanteita, joissa tutkijat joutuvat raportoimaan tutkimuksestaan eri kielellä kuin millä aineisto on koottu. Kääntämistä on siis mukana varsinkin tutkimuksen raportoinnissa, mutta harva on saanut koulutuksessaan valmiuksia kääntämiseen. Opintojakson suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat tämän artikkelin kirjoittajat. Osallistujien opintosuoritus koostui ennakkotehtävästä, luennoista, pienryhminä toteutetuista työpajoista sekä jälkikäteen kirjoitetusta pohdintatehtävästä.

Opintojakson ennakkotehtävän tarkoituksena oli virittää väitöskirjatutkijat pohtimaan kääntämisen roolia työssään. Koska opiskelijaryhmät olivat heterogeenisiä eikä osallistujilla ollut yhteistä teoreettista tai metodologista kehystä, ennakkotehtävän avulla myös selvitettiin heidän yksilöllisiä käännostarpeitaan. Ennakkotehtävä sisälsi ensimmäisellä kerralla kolme ja toisella kerralla neljä osiota. Ensiksi osallistujat kuvasivat lyhyesti omaa tutkimusaihettaan, -aineistoaan ja -menetelmäänsä. Toiseksi heidän piti esitellä omaa tutkimusprojektiaan kääntämisen näkökulmasta: missä vaiheissa on tarpeen kääntää, ja mitä pitää kääntää? Samalla heidän piti pohtia myös omia kääntämisen valmiuksiaan. Kolmanneksi ennakkotehtävään piti valita oma aineistokatkkelma, esittää sen käänno jollekin muulle kielelle ja/tai pohtia kääntämiseen liittyviä näkökulmia ohjekysymysten avulla. Kun opintojakso pidettiin toisen kerran, ennakkotehtävään lisättiin myös käännoštehtävä, jossa osallistujien piti kääntää englanninkielinen tekstikatkkelma haluamalleen kielelle ja vastata sen jälkeen käänno prosessia koskeviin kysymyksiin. Käänno sharjoituksessa opiskelijat saivat konkreettista kokemusta kääntämiseen liittyvistä ongelmista, mikä pohjusti myös luentojen teemoja.

Luentojen pääajatus oli antaa opiskelijoille käytännönläheinen perustietopaketti kääntämisestä, tavallisimmista ongelmakohtista ja eettisistä kysymyksistä sekä kääntäjän työkaluista ja käännostrategioista. Käänno ongelmia ja niiden ratkaisutapoja käsiteltiin eri alojen tutkimusartikkeleista ja ennakkotehtävien pohdinnoista löytyneiden esimerkkien kautta. Luennoilla annettiin myös ohjeita käänno syrittäjän asiakkaana toimimiseen niin, että sekä asiakas että kääntäjä hahmottavat asiakkaan käänno starpeen ja prosessi on mahdollisimman sujuva. Tavoitteena oli, että opiskelija kykenee tunnistamaan ja ratkaisemaan kääntämisen yleisiä ongelmakohtia, osaa tarkastella lähdetekstin ja kohdetekstin suhdetta ja tunnistaa, milloin omat taidot eivät riitä suhteessa kohdetekstin vaatimuksiin.

Työpajoissa tarkasteltiin kunkin osallistujan omaa tutkimusmateriaalia kääntämisen näkökulmasta. Keskustelua johti toinen opiskelija, joka oli perehtynyt käsiteltävään materiaaliin etukäteen, ja lisäksi keskusteluun osallistui jokaisessa ryhmässä kaksi kääntämiseen perehtynyttä ryhmänvetäjää. Lopputehtävänä opiskelijat kirjoittivat luennoilla ja työpajoissa opitun pohjalta tekstin, jossa he pohtivat kurssilla oppimiaan asioita. Heitä pyydettiin erityisesti tarkastelemaan omaa näkemystään kääntämisestä ja näkemysten mahdollista muutosta opintojakson aikana.

Tässä artikkelissa käytämme aineistoa, joka muodostuu vuosina 2018 ja 2019 järjestetyn opintojakson ennakkotehtävistä, loppupohdinnoista sekä opintojakson jälkeen kerätystä palautteesta. Opintojaksolla esittelimme oman tutkimuksemme tavoitteet, kerrottiin aineistojen käsittelystä ja tähdennettiin, että kaikilla on mahdollisuus vetäytyä tutkimuksesta myös myöhemmin. Aineistoon koottiin niiden opiskelijoiden tehtävät, jotka allekirjoittivat tietoisesti suostumuksen: 13 ennakkotehtävää, 10 loppupohdintaa ja

11 anonyymia palautelomaketta (määrien eron selittää se, että osa suostumuksen antaneista opiskelijoista ei tehnyt loppupohdintaa tai antanut palautetta opintojakson loppuksi). Lisäksi aineistoa täydentävät työpajan vetäjien tekemät havainnot ja muistiinpanot. Käsittelemme kaikkea aineistoa nimettömästi, ja olemme lisäksi poistaneeet aineistositaateista sellaista tutkimusaiheeseen liittyvää informaatiota (kuten kielten tai maiden nimiä tai tieteenalojen nimityksiä), joka voisi paljastaa kirjoittajan henkilöllisyyden. Tässä artikkelissa käytetyt aineistoesimerkit ovat peräisin ennakkotehtävistä ja loppupohdinnoista. Aineistoa käsiteltäessä tunnistetiedot on merkitty muotoon [vuosi][henkilö], eli esimerkiksi 2018006 on vuonna 2018 opintojaksolle osallistunut henkilö, jolle on annettu numerotunniste 006. Tässä esitetyt aineistoesimerkit ovat peräisin ennakkotehtävistä sekä loppupohdinnoista.

Aineiston analysoinnissa olemme käyttäneet laadullista sisällönanalyysiä ja toteuttaneet sen Atlas.TI-analyysiohjelmiston avulla. Sisällönanalyysissä tekstiaineistosta eritellään tutkimuksen kannalta olennaiset sisällöt, päämääränä muodostaa tiivistetty kuvaus. Sisällönanalyysi poikkeaa esimerkiksi lingvistisestä tekstianalyysistä siinä, että tarkastelun keskiössä ei ole itse kieli, vaan huomio kiinnittyy enemmän tekstin sisältöön. (Ks. esim. Saldanha & O'Brien 2013: 188–194.) Tässä tapauksessa kiinnostuksen kohteena oli kääntämisen rooli tutkimuskontekstissa: kuka kääntää, mitä ja miksi. Lisäksi analyysissä tarkasteltiin osallistujien käsityksiä kääntämisestä. Aineisto koodattiin Atlas.TI-ohjelmistolla käyttäen useita analysointikierroksia. Ensimmäisellä kerralla aineistosta merkittiin ne kohdat, joissa ilmeni tutkimuksen kannalta olennaista tietoa. Analyysiyksiköt olivat pituudeltaan yhden tai useamman virkkeen mittaisia. Merkityille kohdille annettiin toisella kierroksella yksi tai useampi kuvaava koodi, kuten ”kääntämisen rooli”, ”käsitys” tai ”kielipari”. Aineistosta esiin nousseita koodeja yhdistettiin tämän jälkeen laajemmiksi teemoiksi, joiden avulla oli helpompi käsitellä tutkimuksen kannalta olennaisinta tietoa eli sitä, miten kääntäminen ilmenee osallistujien omissa tutkimusprojekteissa.

4 Tutkimuskääntäminen väitöskirjatutkijoiden työssä

Vaikka empiirinen aineistomme ei ole kovin suuri, se muodostaa varsin monipuolisen kokonaisuuden. Osallistujien tutkimusasetelmat ovat hyvin erilaisia, ja myös mukana oleva kielivalikoima on suuri: ennakkotehtävissä mainittiin tutkimuskirjallisuuden, tutkimusmateriaalin keräämisen ja/tai raportoinnin kieliksi suomi, englanti, venäjä, espanja, indonesia (Bahasa Indonesia), bali, ketšua, ruotsi, turkki, puola ja afrikaans (kielet lueteltu karkeassa yleisyysjärjestyksessä). Aineisto osoittaa tutkimuskääntämisen saavan moninaisia muotoja ja heijastavan monenlaisia käsityksiä kääntämisestä. Luvussa 4.1 käsittelemme ennakkotehtävissä kuvattua kääntämisen roolia tutkimusprosessin eri vaiheissa (missä vaiheissa käännetään, mitä käännetään, kuka kääntää) ja luvussa 4.2 tarkastelemme etenkin loppupohdinnoista välittyviä väitöskirjatutkijoiden kääntämiskäsityksiä. Päätteeksi luvussa 4.3 hahmottelemme kokonaiskuvaa siitä, mihin tutkimuksen vaiheisiin kääntäminen liittyy.

4.1 Tutkimuskääntämisen monet muodot

Kääntämistä ilmeni väitöskirjatutkijoiden tutkimusprosesseissa monessa eri vaiheessa. Odotuksenmukaisesti kääntäminen tai sen tarve oli yleisintä tulosten raportoinnissa, ja etenkin englannin kielen merkitys korostui tieteellisessä kirjoittamisessa. Kääntäminen mainittiin osana aiempaan tutkimukseen ja aiheen kirjallisuuteen perehtymistä (esimerkki 1). Kun aineisto oli koottu kielillä, joita tutkija ei osaa, kääntämistä tarvittiin myös analyysia varten (2). Kun suurin osa tutkimusaineistoista oli muilla kielillä, kääntämistä tarvittiin etenkin esitettäessä aineistokatkelmia (3). Eräissä tapauksissa jo valmiiksi kirjoitettu tutkimusraportti olisi tarpeen käännettäväksi englanniksi (4).

- (1) The example fragments come from an original scientific article published in [language A] (with English abstract available), and I would like to include it in my literature review. It gives theoretical background to my research. It does not need to be translated completely, but I need to understand it and possibly write a translation summary in my PhD dissertation. (2019005)
- (2) Tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot tässä vaiheessa käännettiin englanniksi siltä osin kuin oli tarpeen strategiavertailun tukena ja numeerisen luokittelu [sic] selittäjänä. Muuten aineiston analyysi tehtiin alkuperäisellä kielellä (suomi tai englantia) tai [kielestä A] englanniksi käännetyn materiaalin avulla. (2018004)
- (3) I am not going to be able to translate the whole data (there already is a LOT of it, and more is yet to come), just the example excerpts that are needed for the publication in question. (2018006)
- (4) Kirjoitamme artikkelia suomeksi ja lopuksi se käännetään englanniksi. Päädyimme tähän, koska kummarkaan englannin kieli ei ole riittävän vahva tieteellisen pohdinnan tuottamiseen. (2018002)

Tutkimuskohteiden monikielinen ympäristö oli lisäksi tuottanut tilanteita, joissa aineistoa oli koottu tulkin välityksellä (5). Tässä tapauksessa tutkija oli käyttänyt tulkkeina kääntämisen opiskelijoita, ja samat henkilöt olivat auttaneet näiden tallenteiden litte-roimisessa. Kääntämistä tarvittiin myös hyvin toisenlaisessa tutkimusasetelmassa, jossa alun perin englanniksi tehty kyselylomake piti kääntää paikalliselle kielelle (6).

- (5) 32 interviews have been voice recorded in [language A]. I also have four interviews that were recorded by hand-written notes mainly in [language A], but sometimes including Finnish and some English. Eight interviews were voice recorded with an interpreter, including two languages ([B] and [A]). The interview materials have been transcribed either by me or the interpreters in [language A]. (2019004)
- (6) Due to the fact that the English proficiency level of [nationality X] students is rather low, it is not possible to use the research material or to conduct this research in English. For this reason, at first, I need to translate my research material [...] from English into [language A]; then, I will implement the questionnaire in [country X]. (2019003)

Osallistujien tutkimusaineistoihin kuului muun muassa haastatteluja, kyselylomakeaineistoa, painettuja tai sähköisiä julkaisuja, sosiaalisen median päivityksiä, kenttäpäiväkirjoja, tutkijan muita omia muistiinpanoja, multimodaalisia tallenteita ja erilaista

arkistoaineistoa (ks. esimerkkejä 7–9). Kääntämisen tarve mainittiin lähinnä tekstien (myös tekstiksi litteroitujen haastatteluiden) yhteydessä. Erityyppiset aineistot puolestaan tuovat kääntämiseen erilaisia haasteita.

- (7) Aineisto on suomenkielistä, joten siitä täytyy aineiston kuvaukseen kääntää [osallistujien] kommentteja. (2018002)
- (8) The sources are available in three forms: the original documents, microfilms and digitalised microfilm images. Nearly all the documents are handwritten. (2018005)
- (9) This is an ethnographic study and the data consists of interview materials, notes of observations from the field, photos, and some documents and event recordings. (2019004)

Tutkimuksen raportoinnin yhteydessä tavallista oli, että osallistujat käänsivät itse aineistoesimerkkejään (10). Moni kuitenkin samalla epäili omaa kielitaitoaan ja oli pyytänyt tai suunnitellut pyytävänsä apua kääntämiseen. Apua saatiin esimerkiksi tuttavapiiristä, ohjaajilta tai kielen ammattilaisilta (11–12). Erityisesti kielenopettajien asiantuntemus nostettiin esille.

- (10) The plan is to translate the needed materials from [language A] or Finnish to English myself. Of these languages, Finnish is my native language and the materials in Finnish are mostly my own thoughts or observations that I have recorded in Finnish. [Language A] and English are foreign, learned languages for me. I do not have translation or interpreting experience in these languages, but I understand, read, and write them fluently. Therefore, I am planning to translate the materials myself. (2019004)
- (11) My acquaintance helps me transcribing interviews held in [language A]. [...] This has helped a lot my workload, as transcribing [language A] interviews is more time-consuming than English ones. [Language A] is the third language I have learned, after my mother tongue Finnish and second language English. (2018001)
- (12) Luin paljon artikkeleita tieteellisistä lehdistä. Pysin etsimään vastaavia aihepiirejä, jotta osaisin käyttää oikeanlaista sanastoa. Keskustelin myös ohjaajieni kanssa ja kysyin asiaa englannin opettajilta. (2018003)

Ammattikäntäjän apuun viitattiin ennakkotehtävissä vain harvoin ja silloinkin kyseessä saattoi olla tutkijan tuttava (13). Eräs teksti osoitti, ettei tutkijalla välttämättä ole käsitystä ammattikäntäjän toimintatavoista, minkä vuoksi käntäjän apua ei ollut edes harvinkaan (14).

- (13) If I really get stuck I also have a [nationality X] friend who is a professional Finnish – English translator and I will turn to her for help. (2018007)
- (14) Toisaalta, jos tekstin kääntää muu kuin [tieteenalan X edustaja], termeihin liivahtaa herkästi oikeita termejä, mutta ”väärä” [tieteenalan X] käytännön kannalta. Silloin tarvitaan rinnalla kulkemista ja yhdessä oikeiden termien löytämistä. Se ei taida virallisen käntäjän kanssa onnistua! (2018002)

Tässä luvussa kuvattiin tutkimuskääntämisen ulottuvuuksiin palaamme myöhemmin luvussa 4.3.

4.2 Käsitykset kääntämisestä

Väitöskirjatutkijoiden kääntämiskäsitysten tarkastelu on haastavaa, sillä näitä käsityksiä oli harvoin sanallistettu varsinkaan ennakkotehtävässä. Opintojakson aikana syntynyt yleisvaikutelma on kuitenkin, että ennakkokäsitykset muistuttivat pitkälti kääntäjänkoulutukseen hakeutuvien opiskelijoiden käsityksiä: kääntämistä oli harvoin tietoisesti pohdittu ja näkemys kääntämisestä toimintana oli varsin kapea. Kuten Jääskeläinen (2004: 28) esittää, maallikon kääntämiskäsityksen perustana saattaa olla kokemus koulun kieltenopetuksessa käytetyistä, kielioppiin painottuvista käänöslauseista. Kääntäjänkoulutuksessa opiskelijoita autetaan näkemään käänösala laajemmasta näkökulmasta: mitä kääntäminen ylipäätään on, miten kääntäminen on tilannesidonnaista ja lisäksi ettei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa kääntää. Tutkimusaineistojen kääntämisen opintojaksolla pyrittiin samaan, joskin paljon pienemmässä mittakaavassa.

Loppupohdinnoista ja palautteesta kävi ilmi, että opintojakso auttoi osallistujia näkemään kääntämisen selvemmin osana tutkimusprosessiaan. Lisäksi osallistujat saivat paremman käsityksen kääntämisestä ja käänösprosessista. Moni oli vasta opintojakson aikana havahtunut siihen, että viestintätilanteella ja käänöksen funktiolla on merkitystä kääntämisen kannalta (15).

- (15) Ennen kurssia ajatukseni olivat pitkälti vieraiden kielten sanastoissa ja lauserakenteissa, mutta kurssi toi kääntämisen haasteet esille paljon laajemmin. (2018003)

Ennen opintojaksoa monella osallistujalla oli hyvin suppea ja mekaaninen käsitys kääntämisen luonteesta, ja moni uskoi, että käänöksen tulee olla sanasanainen versio lähtökielisestä tekstistä. Opintojaksolla osallistujat oivalsivat, että tutkimuksen raportoinnin kannalta merkityksen välittäminen voi olla sanasanaista kääntämistä tarkoituksemukaisempaa (16–17).

- (16) Tämä yllätti. Olen kääntänyt aineistositaatit lähes sanasta sanaan, jottei alkuperäinen ilmaisu kärsisi. Lauserakenteet eivät aina ole toimivia, kun käännetään suoraan suomesta englanniksi. (2019001)
- (17) In many cases, sense and feeling of language are more important rather than just translating word by word with perfect grammar. (2019002)

Osallistujat kertoivat myös oppineensa erilaisia käänösstrategioita, hyödyllisiä tiedonhaun työkaluja ja sanakirjojen käyttöä sekä perustelemaan omia käänösratkaisujaan (18). Yhtenä tärkeänä oivalluksena osallistujat mainitsivat, että he osaavat opintojakson käytyään paremmin huomioida kääntämiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä (19).

- (18) Before joining the course, I was thinking that translation is a boring activity, formal text, and wasting time. However, after the course, I could understand that we can use many translation engines, types of dictionaries, and our own interpretation. (2019002)
- (19) [...] the course has drawn my attention to ethical aspects of using translation in research [...] - something I had no really thought about before. (2019005)

Muutama osallistuja mainitsi myös, että opintojakso auttoi saamaan paremman kuvan kääntämisen vaatimasta ajankäytöstä. Eräs osallistuja arveli osaavansa tulevaisuudessa tarkemmin arvioida omia käännöstaitojaan ja pyytää tarvittaessa apua, kun oli saanut selvemmän käsityksen kääntämisestä. Opiskelijat myös tunsivat nyt osaavansa arvioida paremmin käännöstaitojaan sekä sitä, milloin on aiheellista kääntyä ammattikäytäjä puoleen ja miten tämän kanssa toimitaan.

4.3 Yhteenveto: mitä aineistomme kertoo tutkimuskääntämisestä

Luvuissa 4.1 ja 4.2 tarkastelimme ensin tutkimustyön monikielisyyttä ja sen myötä syntyneen kääntämisen roolia väitöskirjatutkijoiden tutkimusprosessissa. Aineistomme perusteella kääntämistä on mukana kolmessa tutkimusprosessin osassa. Ensinnäkin kääntämistä ja tulkkaamista voidaan tarvita aineiston keruuvaiheessa varsinkin monikielisissä ympäristöissä, ja tällöin apuna voivat toimia tulkkausta hoitavat henkilöt (jotka eivät välttämättä ole ammattitulkkeja). Toiseksi kääntämistä voi sisältyä aineiston käsittelyyn ja analyysiin. Väitöskirjatutkijat pyrkivät ensisijaisesti analysoimaan aineistoa sillä kielellä, jolla se on kerätty. Kuitenkin kääntämistä tarvitaan, jos aineisto tai osa siitä on kielellä, jota tutkija ei itse hallitse. Kolmanneksi myös raportointiin liittyy usein kääntämistä. Kaavio 1 hahmottelee nämä kolme tutkimuksen osa-aluetta toisiaan seuraaviksi vaiheiksi. Lisäksi kaavioon on sisällytetty neljäs tutkimusprosessin osa, jossa kääntämistä tarvitaan kaikissa edellä kuvatuissa vaiheissa: tutkimuskirjallisuuden käyttäminen. Jos esimerkiksi kirjallisuutta referoidaan eri kielellä, toimintaan voi nähdä liittyvän kääntämistä. Kaavio sisältää samalla yhteen koottuna juuri niitä tutkimusprosessin vaiheita, joita aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa on mainittu ongelmallisina kääntämisen näkökulmasta (ks. lukua 2.2).

Kaavio 1: Kääntämisen tarve tutkimusprosessin aikana

Toinen näkökulmamme olivat väitöskirjatutkijoiden kääntämiskäsitykset, joista he kirjoittivat erityisesti pohdintatehtävässä. Usea heistä kertoi ajatelleensa ennen opintojaksoa, että käännöksen tulee noudattaa alkuperäistä tekstiä mahdollisimman tarkasti. Kun kääntämisen tavoitteena on pyrkiä mahdollisimman suureen sanatason vastaavuuteen, lähtökohtaa voidaan luonnehtia positivistiseksi (ks. lukua 2.3). Opintojakson myötä osallistujien käsitys kuitenkin muuttui konstruktionistisemmaksi, ja käännösprosessi alettiin nähdä oleellisena osana monikielistä tutkimusprosessia. Käsitys sana-

sanaisen kääntämisen ihanteesta muuntui siten, että osallistujat hahmottivat kääntämisen merkitysten ja viestin välittämisenä ja että alkuperäisestä rakenteesta poikkeavat käännökset nähtiin hyväksyttävänä, jos ne palvelevat paremmin tutkimuksen päämäärää.

5 Lopuksi

Olemme tässä artikkelissa keskittyneet kartoittamaan tutkimuskääntämiseen kenttää sen suhteen, missä yhteyksissä ja millä tavoin kääntämistä toteutetaan. Vaikka aineistomme ei ole kovin laaja, se tarjoaa mahdollisuuksia jatkotutkimuksiin myös tulevaisuudessa. Aineiston pohjalta on mahdollista selvittää ainakin sitä, millaisia apuvälineitä väitöskirjatutkijat ovat käyttäneet kääntämisenä tukena, millaisia tutkimuskääntämisen haasteita he ovat kohdanneet ja millaisia käännostratkaisuja ja -strategioita he tekstiä kääntäessään käyttävät. Viimeksi mainittua kysymystä voidaan tarkastella muun muassa tutkimuskääntämisen opintojaksolla kerättyjen käännostehtävien perusteella, joita emme toistaiseksi ole tarkastelleet tutkimuksellisesta näkökulmasta.

Jatkossa on myös mahdollista laajentaa näkökulmaa ja tarkastella ilmiötä laajemmalla akateemisessa kontekstissa esimerkiksi tutkimalla sitä, miten kääntäminen on huomioitu eri tieteenaloilla tai millaisia eroja on varttuneempien tutkijoiden ja väitöskirjatutkijoiden välillä. Tämä edellyttää lisäaineiston keruuta esimerkiksi kysely- tai haastattelumenetelmällä. Haastatteleamalla voisi myös lähestyä syvällisemmin tutkijoiden kääntämiskäsityksiä ja niiden suhdetta positivismiin tai sosiaaliseen konstruktivismiin. Näkökulmaa voisi laajentaa myös ei-ammattillisen kääntämisen kysymyksiin keskittymällä tutkijoiden omaan kääntämiseen (ks. Mönttinen 2019). Vastaavasti kiinnostavia olisivat institutionaalisen kääntämisen kysymykset; ovathan tutkimusyhteisöt ja -instituutiot organisaatioita, joissa kääntämistä tapahtuu osana institutionaalisia käytäntöjä, vaikkei ilmiötä tästä näkökulmasta juurikaan ole tarkasteltu (ks. Koskinen 2008).

Kaiken kaikkiaan tutkimuskääntämisen tutkimus tarjoaa oivan tilaisuuden tuoda käännoستieteellistä asiantuntemusta näkyviin yleisemmällä tasolla. Ilmiö itsessään on laaja ja kattaa käytännössä koko tutkimuskentän tieteenalasta riippumatta. Siihen liittyvään keskusteluun osallistumalla käännoستieteilijät voivat tarjota muille tieteenaloille tietoa, jota näillä ei ole mutta jota nämä voivat jatkossa hedelmällisesti hyödyntää.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Itä-Suomen yliopiston opintojaksolta *Translating Research Material* vuosina 2018 ja 2019 kerätty materiaali: osallistujien ennakkotehtävät (13 kpl), loppupohdinnat (10 kpl) ja palaute-lomakkeet (11 kpl).

Opintojakson työpajojen vetäjien muistiinpanot.

Kirjallisuuslähteet

Banville, Dominique, Pauline Desrosiers & Yvette Genet-Volet 2000. Translating questionnaires and inventories using a cross-cultural translation technique. *Journal of Teaching in Physical Education* 19:3, 374–387.

Beck, Cheryl Tatano, Henrietta Bernal & Robin D. Froman 2003. Methods to document semantic equivalence of a translated scale. *Research in Nursing & Health* 26:1, 64–73.

Berger, Peter L. & Thomas Luckmann 1994. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedon-sosiologinen tutkielma*. Suomentanut ja toimittanut Vesa Raiskila. Helsinki: Gaudeamus.

Berman, Rachel C. & Vappu Tyyskä 2010. A critical reflection on the use of translators/interpreters in a qualitative cross-language research project. *International Journal of Qualitative Methods* 10:1, 178–190.

Bradby, Hannah 2002. Translating culture and language: a research note on multilingual settings. *Sociology of Health & Illness* 24:6, 842–855.

Brislin, Richard W., Walter J. Lonner & Robert M. Thorndike 1973. *Cross-Cultural Research Methods*. New York: John Wiley & Sons.

Edwards, Rosalind 1998. A critical examination of the use of interpreters in the qualitative research process. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 24:1, 197–208.

Jääskeläinen, Riitta 2004. Novice into expert – The first steps: Analysing first-year students' mind maps related to translation. Teoksessa: Tiina Puurtinen & Riitta Jääskeläinen (eds) *Points of View. Papers on Teaching and Research in the English Department*. Publications of the Savonlinna School of Translation Studies 4. Joensuu: Joensuun yliopistopaino, 25–39.

Koppa 2015. Sosiaalinen konstruktionismi. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/sosiaalinen-konstruktionismi> [viitattu 5.2.2020].

Koskinen, Kaisa 2008. *Translating Institutions. An Ethnographic Study of EU Translation*. Manchester: St. Jerome.

Mönttinen, Anni 2019. *Non-professional translation in an academic setting*. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto, Englannin kieli ja kääntäminen. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20190792/urn_nbn_fi_uef-20190792.pdf [viitattu 13.9.2019].

Olohan, Maeve 2012. Volunteer translation and altruism in the context of a nineteenth-century scientific journal. *The Translator* 18:2, 193–215.

Olohan, Maeve 2018. Translating cultures of science. Teoksessa: Sue-Ann Harding & Ovidi Carbonell Cortés (eds) *The Routledge Handbook of Translation and Culture*. London & New York: Routledge, 501–516.

Olohan, Maeve & Myriam Salama-Carr 2011. Translating science. *The Translator. Special Issue on Science in Translation* 17:2, 181–188.

Overing, Joanna 1987. Translation as a creative process: The power of the name. Teoksessa: Ladislav Holy (ed.) *Comparative Anthropology*. Oxford: Blackwell, 70–87.

Pisanski Peterlin, Agnes 2019. Self-translation of academic discourse: The attitudes and experiences of authors-translators. *Perspectives. Studies in Translation Theory and Practice* 27:6, 1–15.

Regmi, Krishna, Jennie Naidoo & Paul Pilkington 2010. Understanding the process of translation and transliteration in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods* 9:1, 16–26.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> [viitattu 5.2.2020].

Saldanha, Gabriela & Sharon O'Brien 2013. *Research Methodologies in Translation Studies*. London: Routledge.

Shklarov, Svetlana 2007. Double vision uncertainty: The bilingual researcher and the ethics of cross-language research. *Qualitative Health Research* 17:4, 529–538.

Temple, Bogusia 2002. Crossed wires: Interpreters, translators, and bilingual workers in cross-language research. *Qualitative Health Research* 12:6, 844–854.

Temple, Bogusia 2006. Being bilingual: Issues for cross-language research. *Journal of Research Practice* 2:1. Saatavissa: <http://jrp.icaap.org/index.php/jrp/article/view/20/39> [viitattu 26.8.2019].

Temple, Bogusia & Rosalind Edwards 2002. Interpreters/translators and cross-language research: Reflexivity and border crossings. *International Journal of Qualitative Methods* 1:2, 1–12.

Temple, Bogusia & Alys Young 2004. Qualitative research and translation dilemmas. *Qualitative Research* 4:2, 161–178.

van Widenfeldt, Brigit M., Philip D. A. Treffers, Edwin de Beurs, Bart M. Sieblink & Els Koudijs 2005. Translation and cross-cultural adaptation of assessment instruments used in psychological research with children and families. *Clinical Child and Family Psychology Review* 8:2, 135–147.

Kirjoittajat

Juha Lång on opettaja ja tohtorikoulutettava Itä-Suomen yliopistossa. Väitöskirjatutkimuksessaan hän tarkastelee ruututekstien reseptiota.

Sähköpostiosoite: jlang (at) uef.fi

Esa Penttilä toimii käännöstieteen määräaikaisena professorina Itä-Suomen yliopistossa. Hänen tutkimusaiheitaan ovat muun muassa kääntäminen erilaisissa ei-ammattillisissa konteksteissa, kognitiivinen käännöstutkimus sekä metaforisuus kielessä ja ajattelussa.

Sähköposti: esa.penttila (at) uel.fi

Helka Riionheimo on Itä-Suomen yliopiston suomen kielen professori, joka hoitaa määräaikaisesti karjalan kielen ja kulttuurin professuuria samassa yliopistossa. Hän on julkaissut useita artikkeleita yhdessä käännöstieteilijöiden kanssa ja johtanut Kiännä!-hanketta, joka järjesti kääntäjänkoulutusta uhanalaisen karjalan kielen puhujille.

Sähköpostiosoite: helka.riionheimo (at) uel.fi

Juho Suokas viimeistelee käyttäjäkeskeistä kääntämistä käsittelevää väitöskirjaa ja opettaa toisinaan käännöskursseja Itä-Suomen yliopistossa. Tutkimusintressit pyörivät enimmäkseen käännösprosessin, käytettävyyden sekä käännösten sisäisten ja ulkoisten ominaisuuksien ympärillä.

Sähköposti: juho.suokas (at) uel.fi

Erja Vottonen toimii nuorempana tutkijana Itä-Suomen yliopistossa. Hän tarkastelee väitöskirjassaan teorian ja käytännön kohtaamista kääntäjänkoulutuksessa.

Sähköpostiosoite: erja.vottonen (at) uel.fi